

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลขั้นปฐมภูมิได้มาจากการรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปชุมชน และองค์ประกอบของดนตรีที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ดังนี้

1.1.1 สภาพทั่วไปชุมชน ได้แก่

- ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน
- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- จำนวนประชากร
- การศึกษา ศาสนา ภาษา
- อาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่

1.1.2 องค์ประกอบของดนตรีที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ได้แก่

- ประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรี
- องค์ประกอบของเครื่องดนตรี
- นักดนตรี
- โอกาสในการบรรเลง

ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลได้ใช้วิธีการสำรวจจาก สัมภาษณ์ประชากร จากสังเกต สอบถาม พุคคูลย สัมภาษณ์ บันทึกลงใน เทปบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพนิ่ง และกล้องถ่ายทำวีดิทัศน์

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมรวมถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบวงสรวง

1.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

1.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ดนตรี

โดยเก็บรวบรวมจากเอกสารทางด้านวิชาการในสถาบันต่างๆและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

1.3 รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยวิธีการต่างๆดังต่อไปนี้

1.3.1 การสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม ในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของ หมอลำผีฟ้า นายบุญหนา เทพท่า บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

- เครื่องเล่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
- ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม
- เก็บข้อมูลทำนองของกลอนลำที่ใช้ลำประกอบพิธีกรรม
- เก็บข้อมูลลายแคนที่หมอแคนใช้เป่าประกอบพิธีกรรม

โดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามดังต่อไปนี้คือ เทปบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพนิ่ง กล้องถ่ายทำวีดิทัศน์ แบบสัมภาษณ์ สมุดจดบันทึกโน้ตไทย โน้ตสากล และเครื่องพิมพ์คอมพิวเตอร์

1.3.2 การสัมภาษณ์ โดยวิธีการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- หมอลำผีฟ้า นายบุญหนา เทพท่า
- หมอแคน นายหนาย ไวมাত্র
- ผู้ใหญ่บ้าน นายทองใส จันทะเฒ่
- บรรณารักษ์ นาง มา เทพท่า
- บรรณารักษ์ นางไพวัลย์ จันทะเฒ่

พร้อมด้วยสมาชิกหรือบรรณารักษ์ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีกรรม

2. ขั้นตอนศึกษาข้อมูล

ดำเนินการศึกษาจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูล ที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากภาคสนาม เพื่อที่จะนำมาเรียบเรียงลำดับเนื้อหาสาระที่สำคัญในขั้นตอนศึกษาข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน จะเป็ยฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาการสืบทอด ความเชื่อในพิธีกรรมของชุมชน

2.2 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานและวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.2.1 ศึกษาองค์ประกอบพิธีกรรมบวงสรวงบูชาผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า

- รูปแบบการจัดเครื่องเช่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม
- ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม
- เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม

2.2.2 ข้อมูลที่ได้ จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบ ลำดับเนื้อหาสาระและจัดทำให้เป็นหมวดหมู่พร้อมกับเรียบเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบและสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

2.3 ศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในการประกอบพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

2.3.1 ศึกษารูปแบบการจัดเครื่องเช่นไหว้ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม โดยถอดข้อมูลจากภาพนิ่งและภาพจากวีดิทัศน์ แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2.3.2 ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมโดยถอดข้อมูลจากภาพนิ่ง ภาพจากวีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียง และคำสัมภาษณ์ผู้ร่วมพิธีกรรม แล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

2.3.3 ศึกษาการลำประกอบพิธีกรรม โดยถอดข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงการลำประกอบพิธีกรรม ออกมาแล้วบันทึกเป็นโน้ตสากล

2.3.4 ศึกษาการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรม โดยถอดข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงการเป่าแคนประกอบพิธีกรรม ออกมาแล้วบันทึกเป็นโน้ตสากล

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลที่ได้จาก การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก และข้อมูลจากเอกสาร และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิหรือข้อมูล ที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม

3.1.2 ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบรบือ

3.1.3 ข้อมูลทั่วไปของตำบลหนองจิก

- 3.1.4 สภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้าน โนนทอง
- 3.2 เครื่องดนตรีและผู้บรรเลงประกอบพิธีกรรม
- 3.2.1 ประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรี
- 3.2.2 องค์ประกอบของเครื่องดนตรี วัสดุที่ใช้ทำ ขนาด รูปทรง ระดับเสียง
- 3.2.3 วิธีการบรรเลง
- 3.2.4 นักดนตรีหรือหมอแคน
- 3.2.5 โอกาสในการบรรเลง
- 3.3 เป็นการศึกษาพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้า
- 3.3.1 รูปแบบการจัดเครื่องเช่น ใหว่ประกอบพิธีกรรม
- 3.3.2 ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม
- 3.4. วิเคราะห์รูปแบบ โครงสร้างของทำนองลำและการบรรเลงดนตรีประกอบพิธีกรรม ตามองค์ประกอบทางดนตรีดังนี้
- 3.4.1. ลักษณะของเสียง
- ความดัง-เบา
 - การถ่ายทอดความรู้สึก
- 3.4.2. รูปพรรณหรือพื้นผิว
- 3.4.3. รูปแบบของการลำและการบรรเลงดนตรี
- 3.4.4. ทำนองของการลำและการบรรเลงดนตรี
- จังหวะทำนอง
 - ทิศทางของทำนอง การเคลื่อนที่ของทำนอง
 - โน้ตตกแต่งในทำนอง
 - การขึ้นต้นและการจบ
 - ช่วงกว้างของเสียง
 - กระสวนจังหวะ
- 3.4.5. บันไดเสียง

ขั้นสรุปและอภิปรายผล

1. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบพรรณนาวิเคราะห์
2. เรียบเรียงจัดทำบทสรุปที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล
3. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ